

Bacheloroppgave

IDR600 Sport Management

Analyse av konkurransebalansen i noen utvalgte europeiske ligaer

Håkon Torp Bugge

Totalt antall sider inkludert forsiden: 44

Molde, 21/05-2010

Publiseringsavtale

Tittel på norsk: Analyse av konkurransebalansen i noen utvalgte europeiske ligaer

Tittel på engelsk: Analysis of Competitive Balance in some chosen European Leagues

Forfatter(e): Håkon Torp Bugge

Fagkode: IDR 600

Studiepoeng: 15

Årstall: 2010

Veileder: Kjetil Haugen

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Opgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 21/05-2010

Forord

Min bacheloroppgave, ” Analyse av konkurransebalansen i noen utvalgte europeiske ligaer”, er først og fremst basert på en tilnærming til sportsøkonomi - og spillteori og idrettens organisering og ledelse, tre fag jeg har hatt gleden av å ta ved Høgskolen i Molde. De nevnte fagene inngår i det 3-årige bachelorstudiet Sport Management. Prosjektoppgaven har et omfang på 15 studiepoeng.

Fotball er av mine største lidenskaper i livet og det var av den grunn svært givende og interessant å skrive en oppgave som omhandlet temaet. Jeg har alltid vært brennende engasjert i norsk, engelsk og spansk fotball. Jeg så derfor på bacheloroppgaven som en fin mulighet til å prøve å sammenligne toppfotballen i de aktuelle nasjonene og prøve å forklare forskjellene mellom de ulike ligaene og hvordan de har utviklet seg det siste tiåret.

Mye av litteraturen i teoridelen er oversatt nærmest direkte fra engelsk til norsk av undertegnede og det kan derfor være noe direkte sitat av litteraturen uten at dette er anført eksplisitt i teksten. Direkte oversetting vil være en trygg løsning slik at litteraturen ikke blir mistolket eller får en annen mening. Også litteraturen som er hentet fra boken, Kampen uten ball, kan i noen grad være sitert direkte uten at det er anført eksplisitt sitat i teksten.

Avslutningsvis vil jeg rette en takk til min veileder ved Høgskolen i Molde, professor ved avdelingen for økonomi-, informatikk-, og samfunnsfag, Kjetil Haugen, for all hjelp han har gitt meg og god veiledning underveis med arbeidet av oppgaven. Jeg vil også rette en takk til professor Hallgeir Gammelsæter, også professor ved avdelingen for økonomi-, informatikk-, og samfunnsfag, for bidrag i form av kritiske bemerkninger og innholdsrike faglige samtaler.

Molde

21. mai 2010

Håkon Torp Bugge

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Oppgavens oppbygning	3
2. Teori	3
2.1 Klubbøkonomien i Norge på 1990-tallet	3
2.2 Økonomisk utvikling utover 2000-tallet	4
2.3 Kultur og ledelse	4
2.4 Konsentrasjon av pengestrømmer og sportslige resultater	5
2.5 Regulering og deregulering av fotballnæringen	7
2.6 Spillteori	8
2.6.1 Konkurrans balanse (Competitive Balance).....	9
2.6.2 Konkurransmåling	9
2.6.3 Hypotesen om uncertainty of outcome	14
3. Metode	16
3.1 Hva er metode?.....	16
3.1.1 Kvantitativ tilnærming	17
3.1.2 Kvalitativ tilnærming	17
3.2 Kildegrunlaget for data.....	18
3.2.1 Primærdata	18
3.2.2 Sekundærdata	18
3.2.3 Validitet.....	18
3.2.4 Reliabilitet.....	18
3.3 Mine metoder og fremgangsmåter	19
3.3.1 Kildegrunnlag.....	20
3.3.2 Svakheter ved kildene	20
4. Analyse	21
4.1 Introdusering av sentrale funn i de utvalgte ligaenes konkurransebalanse	21
4.1.1 Tippeligaen.....	21
4.1.2 Premier League og Primera División	22
4.2 Faktorer som påvirker resultatene og videre konkurransebalansen i de aktuelle ligaene	24
4.2.1 Tippeligaen.....	25
4.2.2 Premier League og Primera División	28
4.3 Forholdet mellom konkurransesituasjon og hypotesen om uncertainty of outcome	29
4.3.1 Tippeligaen.....	30
4.3.2 Premier League og Primera División	31
4.3.3 Andre forhold som kan påvirke publikumsinteressen.....	32
5. Konklusjon	33
6. Avsluttende kommentarer	34
7. Figurliste	34
8. Tabelliste	34
9. Litteraturliste	34
10. Vedlegg	36

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Fotball har de siste tiårene blitt en omfattende næring verden over og en betydelig økonomisk virksomhet. Selve innføringen av profesjonell fotball i Norge kom i 1991 og det førte med seg blant annet nye økonomiske aktører, seriøs administrering, fulltidsansatte utøvere og økte ambisjoner i klubbene. Langt mer penger er involvert i sporten i dag og det stilles skyhøye forventninger til klubbene fra ulike hold, eksempelvis supportere, sponsorer og investorer.

Omsetningen i de norske klubbene økte med 360 prosent i perioden 1993-2000. Den økte omsetningen i norsk toppfotball skyldes i stor grad økende interesse fra publikum og media for sporten. Publikumsoppslutningen i Tippeligaen har nådd nye høyder og den siste TV-avtalen som ble inngått i Norge er et godt bevis på den økte interessen og det økte fokuset som har vært rundt norsk toppfotball. Hvorfor har interessen for toppfotballen i Norge økt når det såkalte ekspertpanelet i TV-studioene og andre "fotballeksperter" jevnlig kritiserer nivået på spillerne i vårt øverste ligasystem?

"Uncertainty of outcome" (UO) er en hypotese der sportsøkonomene antar at uforutsigbarhet om utfallet av enkeltkamper og sesong påvirker interessen rundt fotballkamper. Kan uforutsigbarhet være noe av forklaringen bak den økte interessen for norsk fotball? Dette fenomenet vil bli studert nærmere i oppgaven.

Et annet tema det har vært stort fokus på i forbindelse med norsk fotball er den økte konkurransen vi har opplevd blant klubbene i Tippeligaen. Det har ved enkelte sesonger vært svært lite som har skiller lagene som kniver om medalje fra lagene som kjemper med nebb og klør for ikke å rykke ned, noe som indikerer stor konkurranse i ligaen. I tillegg har klubber fra små byer maktet å hevde seg i toppen av eliteserien, mens klubber fra større byer har slitt i andre enden av tabellen. Hvordan har konkurransesituasjonen egentlig utviklet seg utover 2000-tallet og hvilke faktorer er med på å påvirke en slik

konkurransesituasjon? Hvilke faktorer har størst innvirkning på konkurransen og på hvilken måte påvirker de?

Ser vi det samme mønsteret i de store fotballnasjonenes ligaer eller har utviklingen vært en annen der?

Menneskene som er ansatt i klubbene har naturligvis en avgjørende betydning for resultatene som leveres på banen, men i fotball er det utallige faktorer, enten de er av intern eller ekstern art, som er med på å påvirke resultatene som leveres av klubbene og videre konkurransen i ligaene. Påvirkningsfaktorene kan for eksempel være relatert til klubbens økonomi, organisering, ledelse og kultur, faktorer ”utenfor banen”, eller det kan være sportslige ferdigheter, psykologiske mekanismer eller tilfeldigheter som bestemmer resultatene, faktorer ”på banen”. Økonomi og klubbens ansatte er eksempler på interne forhold som påvirker resultatet. Sponsorer, media og investorer er eksempler på eksterne forhold som er påvirkende.

1.2 Problemstilling

Hvordan har konkurransesituasjonen utviklet seg i Tippeligaen det siste tiåret (2000-2009)? Ser vi den samme utviklingen i Premier League (England) og Primera División (Spania) i samme perioden?

Hvilke faktorer er med på å påvirke resultatene og videre konkurransesituasjonen i en liga?

Kan konkurransebalanse og hypotesen om ”Uncertainty of outcome” kobles mot hverandre?

Jeg anser de skisserte problemstillingene som svært interessante og dagsaktuelle og jeg ønsker i oppgaven å forsøke å besvare de så godt jeg kan. Formålet med oppgaven er å belyse problemstillingene på best mulig måte slik at både jeg og leserne forhåpentligvis sitter igjen med en utvidet forståelse av og kunnskap om temaene som har vært stilt i lys i oppgaven.

1.3 Oppgavens oppbygning

Oppgaven vil bli løst på en såkalt tradisjonell måte der leseren innledningsvis blir presentert for teorien, teoridelen. Undertegnede gir en kort innføring i hva spillteorien består i og det blir gjort rede for sentrale momenter innen spillteorien. Kun de momentene som er relevant for problemstillingen vil bli presentert. Det blir også gjort rede for sentrale faktorer som det antas har påvirket resultater og konkurransen i fotball. Videre vil leseren bli satt inn i metode og begrunnelser for valg av metode og fremgangsmåter. I metodedelen vil empirien bli presentert. Sist, men ikke minst følger en analysedel der undertegnede har forsøkt å anvende empirien for å teste teorien. Problemstillingene blir drøftet opp mot metoden og teorien slik at de skal bli belyst på best mulig måte. Jeg mener dette var den mest naturlige fremgangsmåten i min oppgave.

2. Teori

2.1 Klubbøkonomien i Norge på 1990-tallet

Fotball har blitt en stor økonomisk virksomhet der klubbene kjemper om store pengesummer. På 1970-tallet var publikumsinntektene den største inntektsposten i de norske toppklubbene. Denne posisjonen ble overtatt av reklame – og sponsorinntektene utover 1980-tallet. Inngangen på 1990-tallet var preget av svak økonomi og røde tall i klubbregnskapene. Fotballforbundet måtte til slutt se seg nødt til å skjerpe kravene til klubbenes økonomi. Klubbene måtte derfor fra 1992 få godkjent profflisens for å kunne delta i de øverste divisjonene og den såkalte dualmodellen skulle skaffe klubbene risikokapital. Norsk fotball opplevde en stor økonomisk opptur på 1990 – tallet og det kan i hovedsak forklares med god organisering i tillegg til at norske spillere gjorde det godt i utlandet. Rosenborg og landslaget leverte gode resultater, noe som førte til en økt etterspørsel etter norske spillere på det internasjonale markedet. På 1990-tallet ble overgangsinntektene derfor den sentrale inntektsposten for de fleste norske toppklubbene. Døren for spillersalg med stor fortjeneste var åpnet, noe som lokket investorer til å gjøre sin entré i fotballen. Omsetningen i de norske eliteserieklubbene økte med 360 prosent i perioden 1993-2000, noe som beskriver den økonomiske fremgangen på en god måte. Selv om inntektene i toppfotballen økte kraftig utover 1990-tallet, bedret ikke lønnsomheten seg deretter. Økte inntekter ble nemlig ”spist opp” av økte lønninger og økt satsing.

(Gammelsæter og Ohr 2002)

2.2 Økonomisk utvikling utover 2000-tallet

Suksessen på 1990-tallet ble avløst av svakere resultater internasjonalt og økonomiske problemer i klubb fotballen ved inngangen til 2000-tallet. Det kan virke som nittitallet omtrent var som oppturen i et trampolinehopp, mens vi nå er inne i nedturen. På 1990-tallet var det i hovedsak overskuddet ved kjøp og salg av spillere som finansierte lønnskostnadene, selv om de i internasjonal målestokk fremdeles var lave. Norske klubber var avhengig av å selge spillere for mer enn de kjøpte. De norske spillerne har blitt langt mindre attraktive på det internasjonale markedet og som et resultat av dette har de kommersielle inntektene igjen tatt over posisjonen som den største inntektskilden for eliteseriekubbene utover 2000-tallet, som på 1980-tallet. Også i de store ligaene er det først og fremst publikums- og medieinntektene som er med på å finansiere de høye lønningene og videre utligne den negative transferbalansen. I dag er det store forskjeller i klubbenes økonomiske situasjon. Disse forskjellene oppstår ved fordelingen av andre inntekter og kostnader enn de som skapes på spillermarkedet. Det er i Champions League og de andre europeiske klubbturneringene de virkelig store pengene fordeles. I Champions League kan de største fotballnasjonene få med inntil fire lag, mens kun det beste laget fra de svakeste og kommersielt minst interessante fotballnasjonene må kvalifisere seg for å komme med i turneringen. Det er særlig her de enorme forskjellene mellom norske og europeiske toppklubbens økonomi skapes. Rosenborg har etter norsk målestokk tjent veldig store beløp gjennom sin Champions League deltakelse, noe som har gjort dem til den suverent rikeste klubben i Norge. Det er allikevel vekslepenger sammenlignet med inntektene som klubbene fra de store fotballnasjonene drar inn ved deltakelse i de store europeiske klubbturneringene. Dette gjør det umulig for norske klubber å konkurrere om å hente de dyktigste fotballspillerne i verden slik at de kan hevde seg også på internasjonalt nivå.

(Gammelsæter og Ohr 2002)

2.3 Kultur og ledelse

Økonomi var en viktig faktor bak suksessen i norsk fotball på 1990-tallet, men ikke avgjørende. Den sportslige suksessen i norsk klubb og landslagsfotball kan forklares med det økte fokuset på fotballfaglig kunnskap og kompetanse. Det avgjørende var med andre ord hvordan ressursene ble brukt og utnyttet av klubbene. Norsk fotballs økonomiske

betingelser gjør det nødvendig å utnytte ressursene bedre enn det mer ressurssterke klubber og nasjoner gjør dersom norske klubber skal klare å hevde seg internasjonalt. Det krever bred kunnskap og kompetanse om hvordan ressurser kan utnyttes mest mulig konstruktivt. Vi forstår av dette at fotball handler om å bli best også utenfor banen. Norsk fotball kan umulig oppnå de samme publikumstallene, medieinntektene og kan umulig utvikle like mange talenter som de beste i Europa, mye på grunn av det lave befolkningstallet. Norge ligger altså ikke bare i utkanten av Europa geografisk, men også kommersielt. Kulturen i norsk og europeisk fotball har med årene utviklet seg til å bli et fokus på maksimering av sportslig resultat mer enn fokuset på å bli profittmaksimerende. Svært mange av toppklubbene både i Norge og resten av Europa lider av økonomiske problemer. Årsaken til dette er at de økende inntektene fører til økt satsing og dermed økte utgifter til lønninger og kjøp av spillere. Suksess i fotball er forbeholdt de få. Det er alltid færre som har suksess enn som satser hardt på å oppnå den. I fotball er det slik at "the winner takes it all" og det gjør det vanskelig for klubbene å redusere kostnadene uten å redusere vinnermulighetene. For at klubbene skal makte å presse kostnadene ned kreves det reguleringer eller et forpliktende samarbeid mellom klubbene. De største klubbene er ikke særlig interessert i et slikt samarbeid og gjør heller hva de kan for å presse frem ordninger som gir dem økte inntekter slik at de kan øke satsingen deretter.

(Gammelsæter og Ohr 2002)

2.4 Konsentrasjon av pengestrømmer og sportslige resultater

Det antas at det er en sammenheng mellom klubbenes økonomi og deres sportslige prestasjoner. Mønsteret er mest tydelig i de store fotballnasjonene, men vi har også sett det samme bildet i Norge. De klubbene som bruker mest på spillerlønninger, plasserer seg som regel høyest på tabellen og motsatt. Det er ikke mange år siden man også i norsk fotball så en tendens til at færre klubber fikk sportslig og økonomisk suksess. Konsentrasjonen og forutsigbarheten økte i takt med at inntektene havnet i stadig større grad i klubbkassen til fåtallet av klubbene. Konsentrasjon av pengestrømmene medfører en konsentrasjon i prestasjonene og det skaper en forutsigbarhet om utfallet av resultatene.

Konsentrasjonstendensen kan ødelegge konkurransebalansen i fotball. Det er viktig å merke seg at hypotesen om at konsentrasjon av pengestrømmer gir en konsentrasjon av sportslige resultater har mer for seg i de store ligaene enn i en liten fotballnasjon som

Norge. Forklaringen på det er at det er langt mer penger i omløp i de største europeiske ligaene og konsentrasjon av pengestrømmer gir derfor større konkurransefordeler og øker videre mulighetene for å dominere på markedet.

(Gammelsæter og Ohr 2002)

Tidligere forskning på konkurransesituasjon i de store ligaene, eksempelvis England og Spania, har vist en nedgang i konkurranse de siste tiårene. Denne nedgangen har ofte vært forklart med at de 4-5 største klubbene i de store fotballnasjonene har hatt glede av økte inntekter fra kringkasting og salg av TV-rettigheter samt tilgang til de europeiske klubbturneringene, noe som gir økte TV-rettigheter, billettinntekter og sponsorinntekter. En annen forklaring er at noen klubber har hatt en forbedret økonomisk ledelse og felles styring som har ledet til en markant økning i kampdags – og kommersielle inntekter. Gapet mellom inntektsstrømmen i de store og de små klubbene har økt dramatisk som følge av dette. Antagelsen om at det er en sammenheng mellom lønnsnivå og tabellplassering har åpnet for at de største og rikeste klubbene kan øke sin dominans i ligaen.

I dag fordeles 50 % av inntektene fra kringkasting likt mellom alle klubbene i Premier League, 25 % fordeles som fortjeneste ut i fra tabellplassering ved slutten av sesongen der vinneren mottar mest penger og bunnlaget mottar minst og de siste 25 % blir fordelt ut i fra hvor mange ganger hvert lag blir direkte TV-sendt og hvert lag er garantert et minimum antall kamper. Dette såkalte 50-25-25 fordelingsprinsippet fører til en konsentrasjon av pengestrømmer til de største klubbene. Fra 1992 til 2003 har kringkastingsinntektene til Premier League klubbene økt med 3520 %. I 1992 ble 15 millioner pund fordelt mellom klubbene, mens det 11 år senere ble fordelt 543 millioner pund mellom klubbene. Det er ikke bare økningen i TV-inntekter som har vært spektakulær. De kommersielle inntektene og inntektene på kampdager har også økt eksepsjonelt mye. Begge inntektskildene har økt med over 300 % fra 1992 til 2003.

(Michie og Oughton 2004, min oversettelse)

2.5 Regulering og deregulering av fotballnæringen

Uten reguleringer i fotballnæringen vil konsentrasjonen av beslutninger, pengestrømmer og sportslige resultater fremmes og konkurransen vil oppheves. Uten motstandere er fotball meningsløst og vi skjønner derfor at det er helt nødvendig med reguleringer som balanserer konkurransen slik at ikke klubber blir utkonkurrert. Det ble derfor utviklet nettopp slike reguleringer innenfor idretten som skulle opprettholde størst mulig konkurranse. Eksempler på reguleringer som ble gjort var lønnstak, solidariske fordelingsordninger når det gjaldt publikums-, TV- og sponsorinntekter og begrensninger på bruken av importerte spillere fra utlandet. Det siste tiåret har utviklingen av europeisk fotball vært sterkt preget av at de nasjonale og internasjonale forbundene har blitt svekket som reguleringsorgan for fotballen. Reguleringer er enten forlatt eller sterkt redusert og fotballen er igjen i ferd med å bli et fritt marked, slik at de største klubbene fra de største byene får utnyttet sin attraktivitet i markedet.

Bosman - dommen som kom i 1995 åpnet for fri flyt av fotballspillere mellom landegrensene. Bosman – dommen har relativt sett ført til lavere innkjøpskostnader for klubbene, men høyere lønnskostnader fordi klubbene ikke ønsker å risikere at spillerne går ut kontraktstiden og at de dermed ikke har noen økonomisk verdi for klubbene lenger. Bosman – dommen har også ført til at kommersielle aktører, og ikke minst TV – selskapene for alvor har kommet inn i fotballen. Også investorer og sponsorer har sprøytet inn penger i fotballen som klubbene velvillig har takket ja til. Resultatet av dette er en konsentrasjon av pengestrømmene til de nasjonene, klubbene og spillerne som i markedet vurderes å ha størst verdi. Det er særlig toppklubbene i de store fotballnasjonene som har økt sine inntekter, noe som gjør dem mer konkurransedyktige. Bosman – dommen og dereguleringen i den europeiske fotballnæringen har dermed ført med seg mange ulemper for konkurransesituasjonen i fotball, men bakgrunnen for dommen var at fotballens egne reguleringer var i strid med EUs bestemmelser for fri flyt av arbeidskraft.

Norsk fotball har begynt å sette sine spor etter frikonkurransemodellen i likhet med resten av fotball-Europa. ”Frikonkurranse” betyr ikke at fotballen i dag er helt uten reguleringer, men de har blitt langt svakere og markedsmekanismene langt mer dominerende. Den økte importen av utenlandske spillere fra nasjoner der lønnsnivået er lavere beviser norsk fotballs inntog i den såkalte frikonkurransemodellen. Fraværet av reguleringer har

åpenbart gjort det fristende for de norske toppklubbene å satse på ”ferdigutviklede” spillere gjennom markedet i større grad fremfor å satse på unge spillere og talenter fra egne rekker. Gjennom det å etterape kjøpsatferden til de store klubbene i Europa på sikt ødelegger også de norske klubbene mulighetene for en positiv transferbalanse, noe som skal være en sentral inntektskilde for klubbene.

(Gammelsæter og Ohr 2002)

2.6 Spillteori

Spillteori er en matematisk konfliktteori og den skapt som et resultat av en lang matematisk historie og en ennå lengre historie av menneskekonflikter. Det er vanskelig å stadfeste eksakt når spillteorien fikk sitt opphav. Spillteorien kan imidlertid spores helt tilbake til 1928 da John von Neumann introduserte læresetningen om ”two-person zero-sum” spill, men på den tiden var det bare en læresetning innen matematikkfaget. Spillteorien fikk sitt ordentlige utspring tidlig i 1940-årene etter et intenst samarbeid mellom nevnte von Neumann og økonomen Oskar Morgenstern. I 1944 ble deres bok, *Theory of Games and Economic Behavior*, publisert. I årene etter 1944 har spillteorien utviklet seg raskt. I dag er spillteorien sentral i økonomisk teori og den har bidratt med viktig innsikt i alle områder innenfor samfunnsforskningen.

Spillteori kan ifølge Philip Straffin (1993) defineres som en logisk analyse av situasjoner av konflikter og samarbeid. Spill kan presiseres nærmere som enhver situasjon hvor

- a) Det er minst to spillere, enten det er i form av individuelle personer, fotballag eller bedrifter.
- b) Hver spiller har et gitt antall mulige strategier den kan velge å følge.
- c) Strategien spillerne velger bestemmer utfallet av spillet.
- d) Tilknyttet de ulike mulige utfallene av spillet følger en såkalt payoff til hver spiller. Slike payoff symboliserer en verdi for utfallet til de forskjellige spillerne.

Spillteori forklares videre som en studie av hvordan spillere på en mest mulig fornuftig måte bør spille partiet, kampen eller spillet. Enhver spiller ønsker størst mulig payoff slik at han eller hun kan kontrollere utfallet i større grad. Strategien spilleren velger å følge

bestemmer utviklingen av spillet og videre det endelige utfallet av spillet. Motspillernes valg og strategier vil naturligvis også ha innvirkning på utfallet og det er her stikkordene konflikt og samarbeid kommer inn i bilde. Konflikt kan skapes ved at spillerne verdsetter utfallet ulikt og samarbeid mellom flere spillere kan skaffe spillerne et utfall med bedre payoff for alle dersom de klarer koordinere strategiene sine.

Fornuftig spill går ut på at spilleren velger en strategi som skal gi et fordelaktig utfall for en selv når han eller hun vet at motstanderen velger strategi som skal være gunstig for hans eller hennes utfall. Sjakk, poker og bridge er eksempler på tradisjonelle spill hvor strategivalg er sentralt for utfallet. Også i ulike samfunnssituasjoner opplever vi ”spill” hvor valg av strategi påvirker utfallene, eksempelvis politiske valgkampanjer og krigføring.

(Straffin 1993, min oversettelse)

2.6.1 Konkurrans balanse (Competitive Balance)

Konkurrans balanse er et begrep som er vanskelig å definere, men Andrew Zimbalist (2002) sammenligner konseptet rundt konkurrans balanse med helse på den måten at han mener konkurrans balanse er en bra ting å ha, men at ingen er i stand til å finne ut hvor stor grad av konkurrans balanse en person eller liga trenger. Forskningen på konkurrans balanse deles inn i to områder: analysering av sportspolitikk og dens effekt på konkurrans balansen og hypotesen om uncertainty of outcome.

(Soebbing 2008, min oversettelse)

2.6.2 Konkurrans måling

Måling av konkurrans balanse har vært et mye omstridt tema blant flere sportsøkonomer. I artikkelen ”Competitive Balance in Sports Leagues: An Introduction” blir Andrew Zimbalist’s påstand om at én enkel måte å beregne konkurransesituasjon på er den korrekte, mens alle andre er gale gransket av Rodney Fort og Joel Maxcy (2005). Fort og Maxcy (2005) mener at alle forskjellige typer målinger har en nytteverdi og at all

forskning som har vært gjort i forhold til konkurransemåling har vært lærerik. Den empiriske litteraturen om konkurransebalanse er enkelt karakterisert gjennom to tydelige områder. Det første området dreier seg om analyse av konkurransesituasjon, analysis of competitive balance (ACB). ACB- litteraturen fokuserer på hva som har skjedd med konkurransesituasjonen over tid som et resultat av ulike endringer som har vært gjort i de profesjonelle sportsligaene. Det andre området analyserer konkurransesituasjonens effekt på tilskuere og fans, Uncertainty of outcome – hypothesis (UOH). Fort og Maxcy (2005) mener de to tydelige områdene innen litteraturen beviser at Zimbalist tar en unødvendig stilling til måling av konkurransesituasjon. Zimbalist (2002) argumenterer som tidligere nevnt for at det finnes kun én riktig måte å måle konkurransesituasjon på. Videre argumenterer han for at standard avvik av vinningsprosent er en dårlig metode for måling av konkurransesituasjon. Fort og Maxcy (2005) er ikke av samme oppfatning som Zimbalist og hevder på sin side at argumentet om at det finnes én enkel metode som er den beste for å måle konkurranse strider med ACB- tråden i litteraturen. De mener at både UOH og ACB bidrag er viktige for vår forståelse av forholdet mellom konkurransesituasjon og effekten den har på fansen. Videre mener de at standard avvik av vinningsprosenten er et bra og godkjent verktøy for måling av konkurranse. Om analyser hadde bevist at konkurransesituasjonen har blitt bedret dramatisk, kan det fortsatt være at supporterne misliker utviklingen. En slik hypotese kan kun bli bevist eller motbevist av analyser gjort i forhold til UOH.

(Fort & Maxcy 2005, min oversettelse)

I litteraturen har ”standard avvik av vinningsprosent” lenge vært standard teknikken som har blitt anvendt for å måle konkurranse i en liga (Scully et al. 1989). I denne metoden for konkurransemåling blir det faktiske standard avviket av vinningsprosent sammenlignet med ett ideelt standard avvik basert på fordelingen av vinningsprosenten i en liga med perfekt konkurranse, med andre ord en liga hvor hver klubb har 50 % sannsynlighet for å vinne enhver kamp.

Standard deviation of win percentages (SDW) måling kan fremstilles ved følgende formel:

standard avvik mellom faktisk vinningsprosent
standard avvik av vinningsprosent i en ideell liga

I denne formelen er nevneren er gitt av, $\frac{0,5}{\sqrt{N}}$ og N er antall kamper spilt av hvert lag.

Jo høyere tallet for SDW er, jo lavere grad av konkurranse er det i ligaen. Denne tilnærmingen til å måle konkurranse på har imidlertid tre store begrensinger. Den øverste målingen av avviket, telleren i formelen, ble konstruert i forhold til US Major Sports Leagues, hvor uavgjortkamper er sjeldne eller ikke eksisterende. Vi vet at dette ikke er tilfellet i fotball hvor uavgjortkamper skjer daglig. Følgende indeks for måling av konkurranse er med andre ord ikke utarbeidet med hensyn til idretter hvor uavgjortresultater er vanlig. Et annet problem med tilnærmingen er at den ikke tar hensyn til andre aspekter ved fordelingen av vinningsprosenten som f. eks om det alltid er de samme klubber som dominerer eller ikke. Videre er det et problem at standard avviket av vinningsprosenten ikke er bundet innenfor et område som er enkelt å tolke. Måling av konkurranse etter denne metoden fanger ikke konkurransekraften mellom de ledende klubbene og resten på en ordentlig og god måte. Jonathan Michie og Christine Oughton (2004) nevner i deres artikkel, "Competitive Balance in Football: Trends and Effects", tre ulike tilnærminger som de mener måler graden av konkurranse i en liga og dominansen til de ledende klubbene på en god og akseptabel måte. Følgende metoder blir anbefalt: "The five club concentration ratio (C5) and the C5 index of competitive balance (C5ICB), "The Herfindahl index (H) and the Herfindahl index of competitive balance (HICB)" og "The Lorenz Seasonal Balance Curve (LSBC)".

(Michie og Oughton 2004, min oversettelse)

Konkurransesituasjonen påviser det sportslige forholdet mellom lagene og det blir framstilt med et prosenttall. For å måle konkurranse i en liga er det ifølge Kjetil Haugen (2003) nødvendig å definere situasjonen med både minimum og maksimum konkurranse. Det er logisk å si at minimum konkurranse er perfekt når det beste laget vinner alle sine kamper, det nest beste laget vinner alle sine kamper unntatt kampene mot det beste laget osv. Least Competitive Point score kan forklares som antall poeng lag i vil oppnå i en liga med minst mulig konkurranse og det kan fremstilles ved følgende formel:

$$LCP_i = (N - 2(i - 1))\omega_p$$

N er antall kamper spilt, i er tabellplassering ved slutten av sesongen og ωp er poengsummen man oppnår ved å vinne én kamp.

Slik kan vi eksempelvis anvende formelen for LCP_i i Tippeligaen 2009 med 16 deltagende lag og med et 3 – 1 – 0 poengsystem:

$$LCP_1 = (30 - 2(0))3 = 90$$

$$LCP_2 = (30 - 2(1))3 = 84$$

Maximal Competitive Point score vil motsatt være perfekt når alle klubber oppnår samme poengsum, enten ved at alle kamper ender uavgjort eller ved at alle klubber vinner sine hjemmekamper og taper sine bortekamper. Uavgjort i alle kamper gir lavest total poengsum og er derfor et godt utgangspunkt for å beregne maksimal konkurranse i en liga. Det gir følgende formel:

$$MCP = N \cdot \delta_p$$

N er fortsatt antall kamper spilt og δp er antall poeng oppnådd ved ett uavgjortresultat. Før utregningen av konkurransesituasjon kan gjøres trengs den faktiske poengsummen, actual pointscore, klubbene oppnådde ved slutten av sesongen.

AP_i = indikerer faktisk poengsum lag i oppnådde ved slutten av sesongen.

Videre er det meningsfullt å se på avviket mellom faktisk poengsum og poengsummen ved lavest mulig konkurranse og videre finne kvadratet av dette avviket.

$$\varepsilon_i^2 = (LCP_i - AP_i)^2$$

Tilsvarende er det meningsfullt og se på avviket mellom poengsummen ved lavest mulig konkurranse og poengsummen ved høyest mulig konkurranse og finne kvadratet av dette avviket.

$$\varepsilon_i^2 = (LCP_i - MCP)^2$$

Når alle de nødvendige tallene er regnet ut og framstilt i en tabell kan selve utregningen av konkurransesituasjon gjøres. Alle tallene for $(LCP_i - AP_i)^2$ og alle tallene for $(LCP_i - MCP)^2$ summeres og deles på antall kamper hvert lag spiller i den aktuelle ligaen.

$$\sigma_L^2 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^T (LCP_i - AP_i)^2$$

$$\sigma_{\max}^2 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^T (LCP_i - MCP)^2$$

Avslutningsvis regnes forholdet mellom disse summene ut og det multipliseres med 100.

$$\rho_L = \frac{\sigma_L^2}{\sigma_{\max}^2} \cdot 100$$

Tall nærme 0 indikerer en liga med lav konkurranse, mens tall nærme 100 indikerer en liga med høy konkurranse.

Eksempel 2009-sesongen:

$$34,21\% = \frac{180,63}{528} \cdot 100$$

(Haugen 2003, min oversettelse)

Tabell 1: Konkurransesituasjonen i Tippeligaen 2009

	Tippeligaen 2009						
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	30	90	30	69	441	3600
2.	Molde	30	84	30	56	784	2916
3.	Stabæk	30	78	30	53	625	2304
4.	Odd Grenland	30	72	30	46	676	1764
5.	Brann	30	66	30	44	484	1296
6.	Tromsø	30	60	30	40	400	900
7.	Vålerenga	30	54	30	40	196	576
8.	Sandefjord	30	48	30	40	64	324
9.	Start	30	42	30	40	4	144
10.	Viking	30	36	30	38	4	36
11.	Lillestrøm	30	30	30	37	49	0
12.	Strømsgodset	30	24	30	36	144	36
13.	Aalesund	30	18	30	36	324	144
14.	Fredrikstad	30	12	30	34	484	324
15.	Bodø/Glimt	30	6	30	28	484	576
16.	Lyn	30	0	30	16	256	900
					Sum:	180,63	528
							34,21 %

2.6.3 Hypotesen om uncertainty of outcome

Ifølge Downward og Dawson (2000) er det tvilsomt om noen sportsøkonom noen gang vil lage en begrepsavklaring på uncertainty of outcome som blir godkjent verden over. Sportsøkonomene har imidlertid kommet med flere forklaringer på hva hypotesen går ut på og de er forholdsvis samstemte i sine oppfatninger av fenomenet.

”Den klassiske økonomisk-teoretiske begrunnelsen for at fotballklubber avviker fra andre profittmaksimerende produsenter, omtales ofte som ”uncertainties of outcome”-hypotesen (Rottenberg 1956 og Neale 1964)” (Hervik et al. 2001, 3). Ifølge Hervik et al. (2001) går hypotesen ut på at et fotballags inntjening avhenger av at laget har konkurrenter og at graden av spenning mellom to lag i en fotballkamp, høy uforutsigbarhet, påvirker publikums interesse og videre betalingsvilligheten og klubbens inntjening positivt. Validiteten av en slik hypotese er naturligvis diskutabel, men i det store og hele virker hypotesen å være rimelig og fremfor alt vel akseptert.

Knowles, Sherony og Hauptert (1992) virker å være enig i en slik beskrivelse av hypotesen når de uttaler

"UOH is predicated on the assumption that fans receive more utility from observing contests with an unpredictable outcome, and posits that the more evenly team playing abilities are matched, the less certain the game's outcome and the greater the game's attendance will be". (Knowles, Sherony og Hauptert 1992, 72).

Ifølge Rodney Fort (2006) er UO- hypotesen basert på forutsigelser om menneskers preferanser selv om de ikke kan bli undersøkt direkte. I det sportsøkonomiske faget blir uncertainty of outcome – hypotesen forklart med at fansen vil at laget deres skal vinne jevne kamper. I ligasammenheng ønsker fansen at laget skal vise seg frem, ikke hvert eneste år, men ofte.

(Fort 2006, min oversettelse)

Cairns (1990) delte UOH litteraturen i tre områder: uforutsigbarhet i individuelle kamper, uforutsigbarhet i løpet av sesonger og uforutsigbarhet som oppstår ved at konkurransen ikke har et dominerende lag.

(Soebbing 2008, min oversettelse)

Fotball er en idrett som er avhengig av konkurranse for å tiltrekke seg oppmerksomhet. Monopoltilstander mellom fotballklubber kan medføre kamper uten spenning og videre lavere interesse. For stor forutsigbarhet i fotballen er med andre ord en trussel fordi det gjør sporten uinteressant. Uten en viss grad av spenning om hva utfallet av kampene vil bli vil ikke tilskuerkapasiteten bli maksimert og publikumstallet kan avta på lang sikt, noe som vil resultere i lavere inntjening for klubbene.

(Gammelsæter og Ohr 2002)

3. Metode

3.1 Hva er metode?

Metode er en pragmatisk tilnærming og det kan defineres som en måte å gå fram på for å samle inn empiri. Uansett hvilket tema empirien berører, skal den helst tilfredsstillende to krav: ”1) Empirien må være gyldig og relevant (valid). 2) Empirien må være pålitelig og troverdig (reliabel)” (Jacobsen 2005, 19). Empiri kan betegnes som data om virkeligheten. Metode er et slags verktøy til å gi en beskrivelse av den såkalte virkeligheten.

Virkeligheten er imidlertid kompleks og det finnes en grunnleggende uenighet om hva virkelighet egentlig er, hvordan vi kan vite noe om den og hvilke tilnærminger og strategier som bør anvendes for å kartlegge den nevnte virkeligheten på best mulig måte.

Det finnes to ulike strategier for hvordan man skal gå frem for å få tak på virkeligheten og det er uenighet om hvilke av disse strategiene som egner seg best. Den deduktive strategien, ”fra teori til empiri”, går ut på at forskeren først skaper seg noen forventninger, på bakgrunn av tidligere empiriske funn og teorier, om hvordan virkeligheten ser ut og deretter samler inn informasjon for å granske om forventningene stemmer overens med virkelighetsoppfatningen. Baksiden ved en slik strategi er at forskeren kanskje bare søker etter empiri som han eller hun vurderer som relevant og som dermed støtter opp om de forventningene forskeren hadde skapt seg før undersøkelsen ble satt i gang. Faremomentet med en slik strategi er at mye viktig informasjon kan bli utelatt. Den alternative strategien er en såkalt induktiv strategi, ”fra empiri til teori”, og den går ut på at forskerne går ut i virkeligheten med et åpent sinn. Forskeren har ingen formening på forhånd, samler inn empiri og systematiserer videre alle de opplysningene han eller hun har maktet å innhente. Deretter dannes teoriene.

Den kvalitative og den kvantitative metoden blir oppfattet som likeverdige måter å samle inn informasjon på selv om de ulike tilnærmingene har sine klare forskjeller og særtrekk. Disse forskjellene går i hovedsak ut på hvilken form for informasjon som blir samlet inn, tall (kvantitativt) eller ord (kvalitativt). Ifølge Ian Dey (1993) opererer kvantitative data med tall og størrelser, mens kvalitative data operer med meninger. En annen betydningsfull forskjell er at den kvantitative tilnærmingen er lite åpen for informasjon som ikke er kjent på forhånd, mens den kvalitative tilnærmingen på den andre siden er mer åpen for det. En grunnleggende antagelse er at den kvalitative tilnærmingen vil egne seg

best til å belyse noen aktuelle problemstillinger, mens den kvantitative tilnærmingen vil være best å anvende ved utførelsen av andre undersøkelser.

(Jacobsen 2005)

3.1.1 Kvantitativ tilnærming

Kjennetegnet ved den kvantitative metoden er at informasjonen som blir innhentet, til formål for å kartlegge virkeligheten, er i form av tall. Opplysningene som blir innhentet om virkeligheten kan behandles ved hjelp av statistiske eller matematiske teknikker. Det mest vanlige kvantitative måleinstrumentet som blir brukt til å samle inn informasjon er spørreundersøkelser med faste svaralternativer. Den kvantitative metoden er relativt lukket i og med at det blir kategorisert variabler og verdier før informasjonen blir samlet inn. Denne metoden legger dermed sterke føringer på hvilken informasjon respondenten kan dele. ”Idealet er i stor grad den naturvitenskapelige forskningen, der tallfesting fører til at fenomener kan studeres nøye og med stor presisjon” (Jacobsen 2005, 31).

(Jacobsen 2005)

3.1.2 Kvalitativ tilnærming

Den kvalitative tilnærmingen kan beskrives som en reaksjon på den såkalte naturvitenskapelige metoden. Kjennetegnet ved den kvalitative metoden er at informasjonen som blir innhentet er i form av ord som formidler mening. Metoden fokuserer på menneskers tolkning av virkeligheten. Slik informasjon er enklest å fremskaffe gjennom åpne intervjuer og ved å observere dem (feltarbeid). Den kvalitative metoden er i utgangspunktet induktiv og i større grad åpen enn den kvantitative metoden. Med åpen metode menes det at forskeren forsøker å legge færrest mulig føringer på den informasjonen som skal samles inn. Det er i etterkant av informasjonsinnhenting at den blir strukturert, kategorisert og delt opp i variabler og verdier som blir forbundet med hverandre. Forskeren får dermed opplysninger som er relevant for den som blir spurt, snakket med eller observert.

(Jacobsen 2005)

3.2 Kildegrunnlaget for data

Primærdata og sekundærdata er de to typene for informasjon som blir anvendt i ulike former for undersøkelser for å belyse forskerens problemstilling.

3.2.1 Primærdata

Når opplysninger blir samlet inn av en forsker for første gang blir denne informasjonen gjerne kalt primærdata. Forskeren tar direkte kontakt med den primære kilden, mennesker eller grupper av mennesker, for å innhente informasjon som har til hensikt å belyse forskerens problemstilling. Intervju, spørreundersøkelser og observasjon er de vanligste metodene som blir anvendt for å innhente primærdata.

(Jacobsen 2005)

3.2.2 Sekundærdata

Sekundærdata er den alternative typen for informasjonsinnhenting og det er opplysninger som er samlet inn av andre. Forskeren har med andre ord ikke gått til den primære kilden for å samle opplysninger, men via andre. Informasjonen som blir samlet inn er som oftest samlet inn til et annet formål enn forskerens problemstilling.

(Jacobsen 2005)

3.2.3 Validitet

”Med begrepsmessig gyldighet menes at de operasjonelle begrepene vi anvender, faktisk måler de teoretiske begrepene vi ønsker å måle” (Jacobsen 2005, 344). I vitenskapelig forskning er validitet med andre ord en betegnelse på om vi måler det vi ønsker å måle.

(Jacobsen 2005)

3.2.4 Reliabilitet

Reliabilitet går ut på om vi kan stole på de data vi har samlet inn. Undersøkelsen må samtidig være til å stole på. Det vil si at den må være gjennomført på en troverdig måte som vekker tillit til forskeren.

(Jacobsen 2005)

3.3 Mine metoder og fremgangsmåter

Metodedelen gikk ut på å regne ut konkurransesituasjonen i Tippeligaen, Premier League og Primera División det siste tiåret. For at en slik utregning skulle være mulig å gjennomføre trengte jeg å samle inn empiri i form av tabeller i de aktuelle ligaene de siste ti sesongene. Kun den faktiske poengsummen de ulike klubbene oppnådde ved sesongslutt, sekundærdata, var interessant for min metode. Det finnes flere ulike måter å regne ut en konkurransesituasjon på, men mitt valg falt til slutt på den metoden som er utarbeidet av Kjetil Haugen, fordi det er en logisk tilnærming som fungerer godt til å måle konkurransen i fotball. I teoridelen blir det gitt en innføring i Haugens matematiske formler for måling av konkurranse. Utregningene blir framstilt i tabeller og følger som vedlegg i oppgaven. Resultatet fra konkurransemålingen blir videre framstilt i figurer hvor en trendlinje viser utviklingen som har vært det siste tiåret.

Oppgaven ble angrepet med en såkalt deduktiv strategi for å få tak på virkeligheten. Jeg hadde ved inngangen til arbeidet med oppgaven skapt meg noen forventninger om hvordan virkeligheten så ut. Forventningene gikk i hovedsak ut på en økende konkurransesituasjon i Norge og en nedadgående konkurransesituasjon i England og Spania. Jeg hadde også noen antagelser om hvilke faktorer som er med på å påvirke resultater og videre konkurransesituasjonen i en liga. Jeg forventet i tillegg en økende publikumsoppslutning i alle ligaene. Ved et slikt strategivalg er det fort gjort at jeg kun søker etter teori som jeg selv vurderer som relevant for å belyse problemstillingen. Leserne bør derfor ta forbehold om at viktig informasjon kan være utelatt ved besvarelsen av oppgaven.

Metoden som er anvendt i oppgaven er kvantitativ ved at dataene som er samlet inn for å belyse problemstillingen er i form av tall. Dataene har videre blitt behandlet ved hjelp av matematiske teknikker i min oppgave. Opplysningene er såkalte sekundærdata som jeg har samlet gjennom andre som mest sannsynlig hadde et annet formål med informasjonsinnhenting. Tallinformasjonen er ”faktisk” og den er samlet inn fra pålitelige nettsider. Tallfestingen er derfor meget reliabel og har i dette tilfellet ført til at fenomener kan studeres relativt nøye og med stor presisjon.

3.3.1 Kildegrunnlag

Ved innsamlingen av de opplysningene jeg trengte for å regne ut konkurransesituasjonen i Norge benyttet jeg VG Nett sin "Eliteguide". Eliteguiden tilbyr en oversikt over tabeller, toppscorere, kort, tilskueroppslutning og mye annen informasjon helt tilbake til 1998-sesongen. Jeg for min del var avhengig av å vite alle klubbenes faktiske poengsum ved sesongslutt i perioden 2000-2009 for å gjøre de nødvendige beregningene. Jeg var avhengig av de samme dataene for Premier League og Primera División i perioden 1999/2000-2008/2009 og disse tallene ble hentet fra Premier Leagues offisielle nettside og fra <http://www.soccerway.com>. Ved innhenting av data om publikumstall i de aktuelle ligaene benyttet jeg en nettside etter anbefaling fra Hallgeir Gammelsæter, <http://www.european-football-statistics.co.uk/attn.htm>.

3.3.2 Svakheter ved kildene

I og med at informasjonen jeg har samlet inn er såkalte sekundærdata kan man aldri stole hundre prosent på at opplysningene er reliable. Jeg har imidlertid kun sett på ligatabellene ved sesongslutt og den faktiske poengsummen de ulike klubbene oppnådde. Jeg velger å tro at det er små sjanser for at det finnes feilopplysninger ved disse tabellene, og om det skulle være noen små feil ville de likevel ikke være særlig utslagsgivende for mine resultater. Publikumstallene ble som sagt hentet fra en nettside som tilbyr alle mulige slags statistiske opplysninger om europeisk fotball. Jeg kan ikke med sikkerhet vite at de som har innhentet og utarbeidet informasjon på denne nettsiden har vært like nøyaktig med alt arbeidet. Jeg sammenlignet publikumstallene fra nettsiden med publikumstallene som ble opplyst i "Eliteguiden" og dataene var stort sett de samme. I og med at tallene fra de ulike nettsidene stemte relativt godt overens og nettsiden ble anbefalt av Hallgeir Gammelsæter går jeg derfor ut i fra at informasjonen er reliabel og jeg anser den som god nok til formålet med denne oppgaven.

4. Analyse

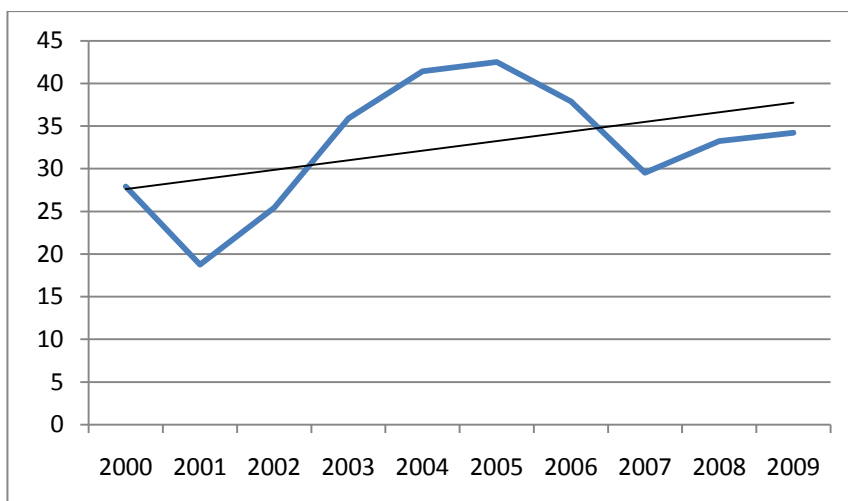
Analysedelen innledes med å introdusere sentrale og viktige funn i tabellene og figurene som viser de utvalgte ligaenes konkurransebalanse. Videre vil det gjøres rede for hvilke faktorer som påvirker resultatene og konkurransen i de ulike ligaene og i hvilken grad de har innvirkning. Avslutningsvis vil utviklingen av publikumsoppslutningen i ligaene bli vurdert i forhold til utviklingen av konkurransebalansen for å teste hypotesen om uncertainty of outcome.

4.1 Introduisering av sentrale funn i de utvalgte ligaenes konkurransebalanse

Hensikten med introduiseringen er å kartlegge utviklingen av konkurransen i de aktuelle ligaene det siste tiåret og opparbeide en oversikt over de viktigste funnene i figurene slik at disse kan vurderes opp mot problemstillingene og drøftes videre i analysen. Figurene fremstiller konkurransen og dens utvikling, målt i prosent, og den såkalte trendlinjen har som funksjon å vise trendene i data grafisk og den skal analysere prognoseproblemer. Slike analyser kaller vi gjerne regresjonsanalyser.

4.1.1 Tippeligaen

Figur 1: Konkurransesituasjon, målt i prosent, norsk Tippeliga (2000-2009)

Trendlinjen i figur 1 er stigende og illustrerer en jevn økning av konkurransesituasjonen i Tippeligaen 2000-2009. Med andre ord har konkurransen økt blant de norske

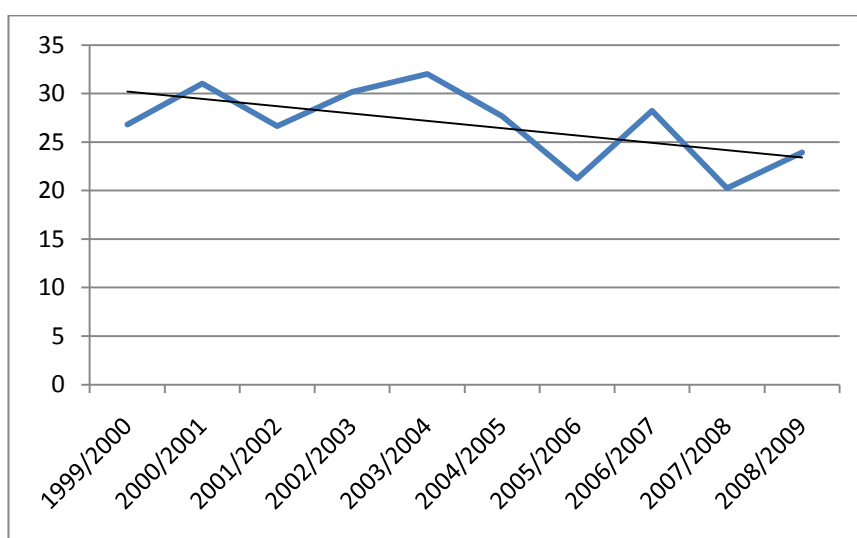
toppklubbene det siste tiåret. I 2000 ble konkurransen målt til 27,90 % mens den i 2009 ble beregnet å være på 34,21 %, altså en økning på 6,31 % over ti konkurransesesonger.

Figuren viser at konkurransen har vært både lav og meget høy. Konkurransen var lavest i 2001, da den ble målt til 18,75 %. Fire sesonger senere, 2005, var det hardest kamp om plassene i Tippeligaen, 42,51 %.

De vedlagte tabellene viser at Rosenborg har dominert stort utover 2000 – tallet, slik de også gjorde på 1990- tallet, med syv seriegull av ti mulige i denne perioden. De siste fem sesongene har imidlertid serien blitt vunnet av tre andre klubber, Vålerenga (2005), Brann (2007) og Stabæk (2008). Tippeligaen har ellers vært preget av at nesten samtlige klubber har levert usedvanlig ustabile resultater. Det faktum at Brann, Rosenborg, Viking og Lillestrøm er de eneste fire klubbene i denne tiårsperioden som ikke har vært innom 1.divisjon indikerer en liga preget av ustabilitet. Ustabiliteten kan videre bevises med at tolv ulike klubber har tatt medalje i samme perioden. Det faktum at Start som nyopprykket lag i 2005-sesongen var kun ett poeng i fra å vinne serien beviser den tøffe konkurransen i Tippeligaen på en god måte og vi forstår at det er stor uforutsigbarhet knyttet til de norske klubbenes prestasjoner.

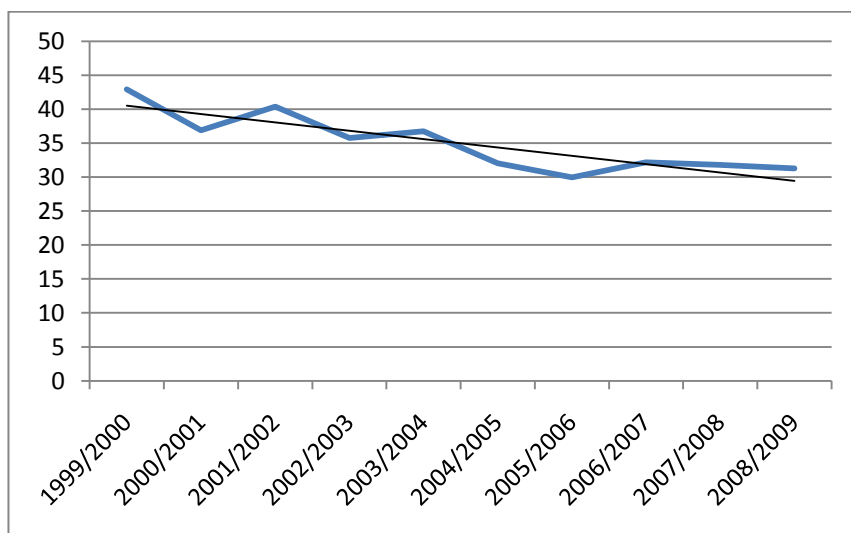
4.1.2 Premier League og Primera División

Figur 2: Konkurransesituasjon, målt i prosent, engelsk Premier League (1999/2000-2008/2009)

Trendlinjen i figur 2 er nedgående og viser motsatt en redusert konkurransesituasjon i ligaen det siste tiåret. I 1999/2000 - sesongen ble konkurransen målt til 26,80 % mens den i 2008/2009 -sesongen ble beregnet å være på 23,92 %, altså en svak nedgang på 2,88 % over ti konkurransesesonger. Figuren viser en variabel utvikling med markante svingninger i konkurransebalansen. Vi ser av figuren at grafen går i bølgedaler og skjønner derfor at konkurransen både har vært svært lav, men også svært høy ved enkelte sesonger. Konkurransen var lavest i 2007/2008 - sesongen, da den ble målt til 20,23 %. Fire sesonger tidligere, 2003/2004 - sesongen, var det tøffest konkurranse i England med 32,02 %. Premier League tabellene følger ikke som vedlegg i oppgaven. Allikevel ønsker jeg å opplyse om at tabellene avslører mer stabile resultater og tabellplasseringer enn i den norske eliteserien. De siste ti sesongene har som regel ”de fire store” (Arsenal, Chelsea, Manchester United og Liverpool) kjempet om topplasseringene. Ellers ser man også en klarere tendens til konsentrasjon av tabellplasseringer i Premier League enn i Tippeligaen. Mange av de øvrige engelske klubbene plasserer seg i de samme tabellsjiktene omtrent hver sesong.

Figur 3: Konkurransesituasjon, målt i prosent, spansk Primera División (1999/2000-2008/2009)

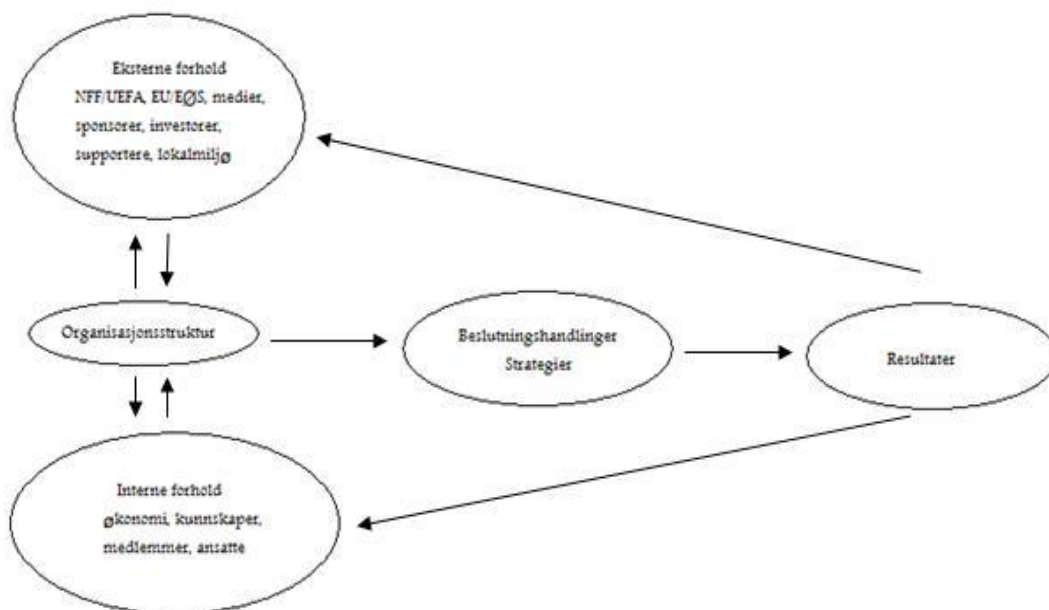

Figur 3 viser, som i England, en nedgang i konkurransebalansen i Spania de siste ti sesongene. Konkurransenedgangen er imidlertid jevn og uten de største utslagene. Konkurransen har hatt en mye større nedgang i Spania enn i England. Konkurransen var størst i 1999/2000 – sesongen med 42,9 % og i 2008/2009 – sesongen var den nede i 31,27 %, noe som tilsvarer en konkurransenedgang på hele 11,63 % det siste tiåret. Tabellen

viser konsentrasjonstendenser i form av tabellplasseringer, ved at flere av klubbene ofte havner i det samme tabellsjiktet hver sesong. Klubber som Barcelona, Real Madrid, Valencia, Sevilla, Deportivo La Coruña og Villareal har dominert den spanske ligaen det siste tiåret. Særlig Real Madrid og Barcelona har dominert og det har ved flere av de seneste sesongene vært mange poeng som har skilt disse to klubbene fra de øvrige, noe som har gitt utslag i redusert konkurransebalanse.

4.2 Faktorer som påvirker resultatene og videre konkurransebalansen i de aktuelle ligaene

Tabellplasseringer bestemmes av resultatene klubbene leverer underveis i sesongen. Fotball er som vi alle vet et komplekst spill der utallige faktorer spiller inn på resultatet. Det ble så vidt nevnt i innledningen at forholdene som er med på å påvirke resultatene som leveres av klubbene og videre konkurransen i en liga er av enten intern eller ekstern art som vist i figuren under.

Figur 4: Interne og eksterne forhold som har påvirkning for resultatet.

(Belsvik 2005)

Økonomi, organisering, ledelse - og kultur, sportslige ferdigheter, psykologiske mekanismer, tilfeldigheter, klubbens ansatte, sponsorer, media og investorer er alle eksempler på de uttallige faktorene som spiller inn på resultatet. I analysedelen vil det bli lagt vekt på klubbøkonomi, konsentrasjon av pengestrømmer, kultur - og ledelse, sportslige ferdigheter, psykologiske mekanismer og tilfeldigheter som årsaksforhold som påvirker konkurransebalansen i de utvalgte ligaene og det vil bli vurdert i hvor stor grad disse forholdene påvirker.

4.2.1 Tippeligaen

I fotball er en grunnleggende antagelse at det er en sammenheng mellom klubbens økonomi og resultater. Mønsteret er mest tydelig i de største fotballnasjonene, men det samme bildet er observert også i norsk fotball. Klubbene som bruker mest penger får ofte fortjeneste i form av gode sportslige resultater. Det er ikke mange år siden man så en tendens til at færre klubber fikk både sportslig og økonomisk suksess også i norsk fotball.

Konsentrasjon av pengestrømmer innebærer at inntektene i stor grad havner i klubbkassen til fåtallet av klubbene. Konsentrasjon av pengestrømmene gir ofte utslag i en konsentrasjon av prestasjoner og det skaper en forutsigbarhet om utfallet av resultatene. Hypotesen om at konsentrasjon av pengestrømmer gir en konsentrasjon av sportslige prestasjoner skulle derfor tilsi at klubbene fra de store byene i Norge normalt sett skal dominere norsk fotball. Brann, Rosenborg, Viking og Vålerenga er ”storbyklubber” som genererer mer inntekter enn sine konkurrenter i Tippeligaen mye på grunn av interessegrunnlaget som ligger til rette for disse klubbene. Interessegrunnlaget skaper med andre ord et konkurransefortrinn for disse klubbene i forhold konkurrerende klubber.

Utover 2000-tallet har man imidlertid sett en tendens til at klubber fra mindre byer, som f. eks Bodø/Glimt, Odd Grenland og Molde, har klart å blande seg i toppen av Tippeligaen til tross for at de stiller svakere økonomisk. Dette tyder på at en slik hypotese kan ha mer for seg i de store europeiske ligaene enn i en liten fotballnasjon som Norge. Poenget er at de økonomiske forskjellene mellom rike og fattige klubber er mindre i Norge enn det de er

større fotballnasjoner. Den mest naturlige forklaringen på min påstand om at en slik hypotese har mer for seg i store europeiske ligaer enn i Tippeligaen ligger i det faktum at det er langt mer penger involvert i disse ligaene. Begrunnelsen for at det er mer penger i omløp i europeisk toppfotball enn i Norge ligger i at vi befinner oss i utkanten av Europa kommersielt og norsk fotball går derfor glipp av store inntekter i forhold til de største europeiske klubbene. Konsentrasjon av pengestrømmer gir konkurransefordeler og økte muligheter for å dominere på markedet enn i en liga hvor forskjellene i klubbenes økonomi ikke er av like betydelig størrelse. Rosenborg er det beste eksempelet på at konsentrasjon av pengestrømmer har medført en konsentrasjon av sportslige resultater også i Norge. Rosenborg har på grunn av sin Champions League deltakelse opparbeidet et økonomisk overtak på sine konkurrenter. Rosenborg har derfor hatt langt større evne til sportslig satsing enn hva de øvrige klubbene har hatt, noe som har betalt seg godt med sju seriegull av ti mulige det siste tiåret. Med unntak av Rosenborg har resultatene i norsk klubbefotball vært svært uforutsigbare utover 2000-tallet. Det er ikke mulig å spå utfallet av enkeltkamper og tabellplasseringer ved sesongslutt på bakgrunn av klubbenes økonomiske situasjon. Det er vanskelig å dominere på et marked eller i en liga når konkurrentenes økonomiske situasjon er tilnærmet lik. Lønnsforskjellene er i norsk målestokk i hundretusen klassen og ikke millionklassen, slik den er i England og Spania. Den norske klubbøkonomien, som i europeisk målestokk er meget svak, gir eliteserieklubbene tilnærmet like betingelser for å oppnå sportslig suksess og det åpner for en liga preget av stor konkurranse.

Økonomi hadde stor betydning for resultatene som ble skapt på norske fotballarenaer på 1990-tallet, men var ikke den avgjørende faktoren. Det avgjørende momentet bak klubbenes sportslige og økonomiske suksess på 1990 – tallet var hvordan ressursene de ulike klubbene hadde til disposisjon ble utnyttet. Også utover 2000- tallet har bred kunnskap om hvordan ressurser kan forvaltes mest mulig konstruktivt vært en suksessoppskrift for flere av de norske klubbene. Det faktum at klubber med begrensede, som f. eks Sogndal og Bryne, har klart å hevde seg i toppen av norsk fotball taler for god ledelse og kultur innad i klubbene, da de har utnyttet ressursene bedre enn det mange ressurssterke klubber har gjort. Det beviser også at ressurssvake klubber kan konkurrere med de antatt største klubbene i norsk fotball bare de utnytter ressursene godt. Fotball handler med andre ord om å bli best også utenfor banen.

En annen faktor som påvirker resultater i fotball er ”uncertainty of outcome”. Knowles, Sherony og Hauptert (1992) sin forklaring av fenomenet UO åpner for at tilfeldigheter påvirker utfallet av fotballkamper. De hevder at jevnere nivå på fotballferdighetene til klubbens spillere gir utslag i større uforutsigbarhet ved utfallet av kampen og videre økt publikumsinteresse. Med andre ord antas det at resultatet i en fotballkamp blir til ved en sammenfatning av ferdigheter og tilfeldigheter. I norsk fotball er ferdighetsnivået på spillerne meget jevnt og det åpner i stor grad for tilfeldigheter og flaks til å påvirke eller avgjøre resultatet. Tilfeldigheter i fotball kan for eksempel være i form av gunstig ligaoppsett, baneforhold, underlag på banen og feilaktige dommeravgjørelser. Ferdighetsnivået på spillerne til Brann er tilnærmet likt ferdighetsnivået på spillerne til Aalesund, noe som gjør det veldig vanskelig å forutse utfallet av en kamp, men også tabellplassering ved sesongslutt mellom disse klubbene.

De seneste sesongene har vi sett en tydeligere tendens til at også de psykologiske mekanismene har hatt innvirkning på de norske klubbens resultater. Psykologiske mekanismer dreier seg blant annet om spillernes selvtillit, angst - og stressnivå. En god start på sesongen gir selvtillit og kan videre gi laget et psykologisk overtak på konkurrentene utover sesongen. En dårlig start på sesongen kan gi laget en psykologisk knekk og gir motsatt en negativ effekt for laget. Det har de seneste sesongene i Tippeligaen vært flere eksempler på at klubber som finner den såkalte ”flytsonen” tidlig i sesongen ofte ender høyt på tabellen også ved sesongslutt. Senest forrige sesong, 2009-sesongen, fikk Molde FK en god start og de spilte på seg stor selvtillit utover sesongen. De maktet imidlertid ikke å holde koken helt til døra, men tok allikevel en svært respektabel 2. plass til slutt. Lyn fikk en tilsvarende god start på 2002- sesongen noe som resulterte i en 3. plass ved sesongslutt. Et annet fenomen som etter hvert har blitt kjent i eliteserien er at klubber som foregående sesong avsluttet høyt på tabellen ofte sliter med å innfri de økte forventningene som er knyttet til dem sesongen etter og dermed leverer en svakere sesong. I 2003-sesongen tok Bodø/Glimt sølv og Stabæk bronse. Sesongen etter havnet Bodø/Glimt på kvalifiseringsplassen for å beholde sin plass i Tippeligaen, mens Stabæk måtte ta den tunge veien ned i 1. divisjon. I nyere tid, nærmere bestemt 2008-sesongen, tok Fredrikstad sølv. Året etter rykket de ned etter å ha tapt kvalifiseringskampene. Det kan være mye angst og stress knyttet til dette fenomenet. Det er ofte vanskeligere å prestere når forventningene er høye fordi det skaper en form for angst hos utøverne. Høye forventninger fra omgivelsene samt en dårlig start på sesongen kan videre spre stress innad

i spillergruppen nettopp fordi seierne uteblir. Supportere, sponsorer og investorer har til enhver tid skyhøye forventninger til eget lag og det er ikke alltid trenere, spillere og ledere føler deres kapasitet svarer til disse forventningene. Stresset som oppstår resulterer derfor ofte i dårlige prestasjoner.

4.2.2 Premier League og Primera División

I England og Spania har det utover 2000-tallet vært en sterkere konsentrasjon av spillere til klubbene slik at de største og mektigste klubbene i større grad besitter de beste fotballspillerne i verden. Ferdighetsnivået på spillerne til Manchester United ligger for eksempel langt over ferdighetsnivået på spillerne til Sunderland. Det store gapet mellom ferdighetsnivået på klubbenes spillere åpner i liten grad for tilfeldigheter og flaks til å påvirke resultatet. Vi forstår av dette at tilfeldigheter ikke påvirker resultatene i engelsk fotball i like stor grad som i norsk fotball. Heller ikke de psykologiske mekanismene har like stor innvirkning på resultatene i England og Spania som de har i norsk fotball.

Klubbøkonomien og særlig konsentrasjonen av pengestrømmer er de mest avgjørende faktorene som påvirker resultatene og konkurransen i Premier League og Primera División. Det har utover 2000-tallet blitt mer tydelig at de klubbene som stiller sterkest økonomisk og som lønner spillerne sine høyest er de klubbene som også dominerer ligaen og markedet. Motsatt sliter de ressursvake klubbene i motsatt ende av tabellen. Manchester United, Arsenal, Chelsea, Liverpool, Barcelona og Real Madrid er klubber fra store byer med et enormt interessegrunnlag og genererer mye inntekter på grunn av nettopp det.

Både figur 2 og figur 3 viser en nedgang i konkurransebalansen i de aktuelle ligaene det siste tiåret. Denne nedgangen kan forklares med at de største klubbene i England og Spania har hatt glede av økte inntekter fra blant annet kringkasting og salg av TV-rettigheter i tillegg til at de har hatt tilgang til de europeiske klubbturneringene, noe som gir økte TV-rettigheter, billettinntekter og sponsorinntekter. Noen klubber har også hatt en forbedret økonomisk ledelse og felles styring som har ledet til en markant økning i kampdags – og kommersielle inntekter. Gapet mellom inntektsstrømmen i de store og de små klubbene har økt dramatisk som følge av denne konsentrasjonen. Det er mye penger involvert i engelsk

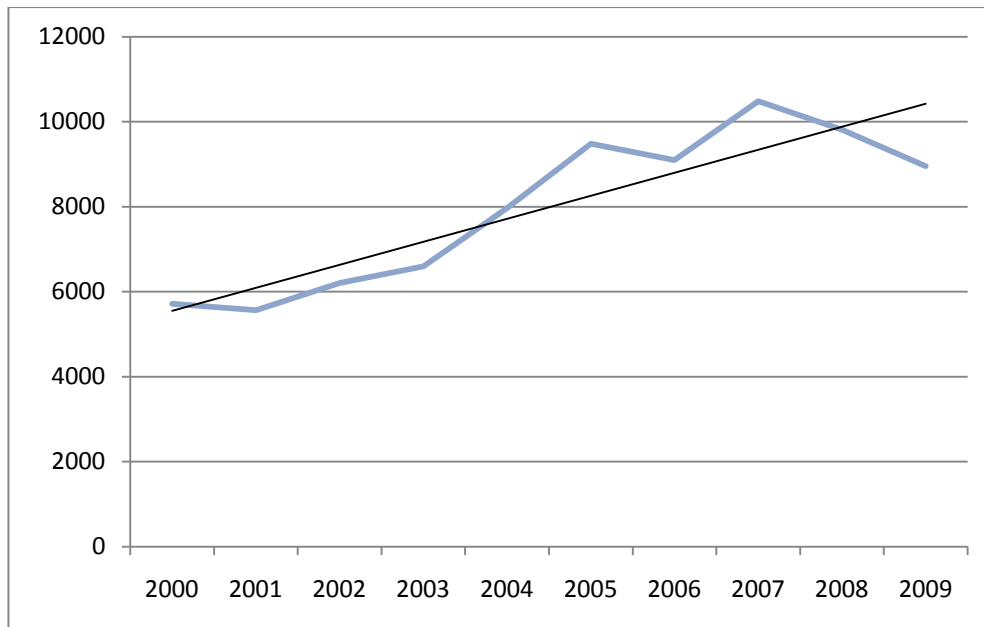
og spansk fotball og konsentrasjonen av de store pengesummene resulterer derfor i betydelige forskjeller i klubbens økonomiske situasjon. På den måten kan toppklubbene utnytte sin konkurransemakt til å dominere markedet. Antagelsen om at det finnes en sammenheng mellom lønnsnivå og tabellplassering har åpnet for at de mest ressurssterke klubbene kan kjøpe seg til både sportslig og videre økonomisk suksess. Den økte konsentrasjonen av pengestrømmer og sportslige resultater har gitt utslag i en liga som preges av redusert konkurranse. Klubbøkonomien i England og Spania bestemmer i stor grad tabellplasseringen. Det er derfor relativt forutsigbart å spå utfallet av lagenes resultater i følgende ligaer.

4.3 Forholdet mellom konkurransesituasjon og hypotesen om uncertainty of outcome

Det ble i teoridelen gjort rede for sportsøkonomenes ulike beskrivelser av hypotesen om uncertainty of outcome. Beskrivelsene av fenomenet gikk i hovedsak ut på at høy uforutsigbarhet ved utfallet av en fotballkamp påvirker publikums interesse positivt. I teoridelen ble det også understreket at det fortsatt er uenigheter blant sportsøkonomene om uncertainty of outcome – litteraturen. Uenigheten går ut på konkurransesituasjonens effekt på tilskuere og fans. Noen mener en slik hypotese er nyttig for vår forståelse av forholdet mellom konkurransesituasjon og effekten den har på fansen, mens andre ikke ser verdien av hypotesen. En slik hypotese kan imidlertid kun bli bevist eller motbevist ved hjelp av analyser. Det vil bli foretatt en enkel analyse på fenomenet i norsk, engelsk og spansk fotball. Analysen vil ikke gjennomføres grundig, da hensikten kun er å gi leseren en innføring i hvordan en kan teste en slik hypotese. Formålet er ved hjelp av analyse gjøre funn som støtter opp hypotesen om uncertainty of outcome.

4.3.1 Tippeligaen

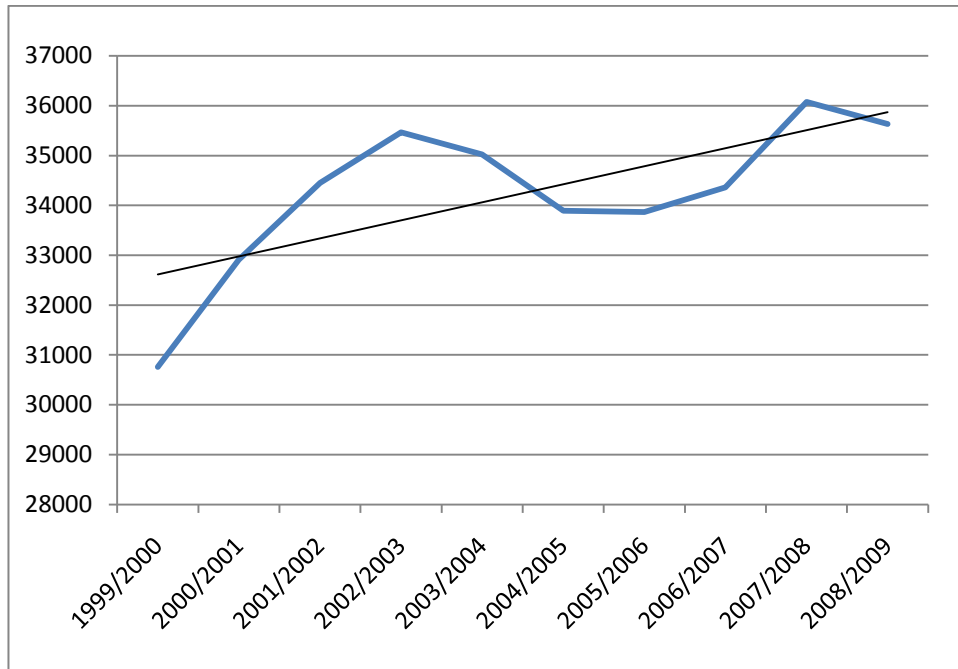
Figur 4: Publikumsoppslutning i Tippeligaen 2000-2009

I 2000-sesongen var det i gjennomsnitt 5715 tilskuere på kampene rundt omkring i Norge. I 2009 var tilskuerstallet vokst til 8956, dvs. en økning på 3241 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp i løpet av det siste tiåret. Interessen var lavest i 2001- sesongen med 5564 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp og den var høyest i 2007- sesongen med 10 485 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp, altså nesten en dobling i publikumsoppslutning. Noe av forklaringen bak den høye publikumsoppslutningen i 2007-sesongen kan være at det var den sesongen Brann vant seriegull. I Bergen er fotballinteressen stor, særlig når ting går bra. Brannkampene dro antageligvis derfor gjennomsnittet betraktelig opp denne sesongen. Trendlinjen i figur 4 illustrerer en økning i publikumsoppslutningen i perioden 2000-2009. Trendlinjen i figur 1 viser tilsvarende en økt konkurranse i norsk fotball i samme periode. Forholdet mellom utviklingen av konkurransesituasjonen og utviklingen av publikumsoppslutningen i Norge støtter derfor innholdet i hypotesen om uncertainty of outcome, som går ut på at økt uforutsigbarhet om utfallet av resultater gir økt publikumsinteresse.

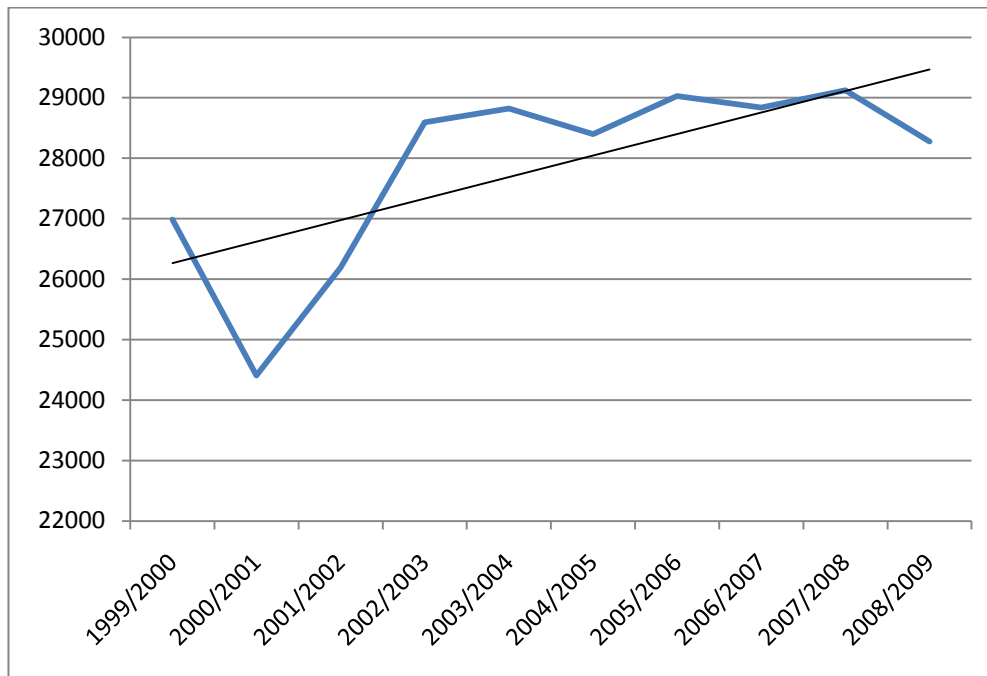
4.3.2 Premier League og Primera División

Figur 5: Publikumsoppslutning i Premier League 1999/2000-2008/2009

I 1999/2000-sesongen var det i gjennomsnitt 30 757 tilskuere på kampene i England. I 2008/2009 var tilskuerstallet økt til 35 630, dvs. en økning på 4873 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp i løpet av de siste ti sesongene. Interessen var lavest i 1999/2000-sesongen og den var motsatt høyest i 2007/2008-sesongen med 36 076 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp, altså en differanse på nesten 6 000 tilskuere. Trendlinjen i figur 5 illustrerer en økning i publikumsoppslutningen det siste tiåret. Det har imidlertid vært en nedgang i konkurransesituasjonen i England. Forholdet mellom utviklingen av konkurransesituasjonen og utviklingen av publikumsoppslutningen støtter derfor ikke innholdet i hypotesen om uncertainty of outcome.

Figur 6: Publikumsoppslutning i Primera División 1999/2000-2008/2009

I 1999/2000-sesongen var det i gjennomsnitt 26 984 tilskuere på kampene i Spania. I 2008/2009 var tilskuerstallet økt til 28 276, dvs. en økning på 1292 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp i løpet av de siste ti sesongene. Interessen var lavest i 2000/2001-sesongen med 24 408 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp og den var motsatt høyest i 2007/2008-sesongen med 29 124 tilskuere i gjennomsnitt pr. kamp, altså en differanse på nesten 5000 tilskuere. Trendlinjen i figur 6 illustrerer en økning i publikumsoppslutningen det siste tiåret. Det har imidlertid vært en nedgang i konkurransesituasjonen i Spania, som i England. Forholdet mellom utviklingen av konkurransesituasjonen og utviklingen av publikumsoppslutningen støtter derfor ikke innholdet i hypotesen om uncertainty of outcome.

4.3.3 Andre forhold som kan påvirke publikumsinteressen

Den økte publikumsoppslutningen i de utvalgte ligaene kan ikke alene forklares med uvissheten om utfallet av kampene. Det er flere faktorer som ligger til grunn for en slik interesseøkning. I norsk fotball har man blant annet sett et økt fokus fra klubbene på å

bedre markedsføringen i form av f. eks bedre arenaer, arenafasiliteter, familievennlige arrangementer og generelt en mer innbydende innpakning. Dette kan være en forklaring bak den økte publikumsinteressen. En annen forklaring kan ligge i medias økte fokus på sporten, selve tabloidiseringen. Media skaper, særlig i England og Spania, profiler som blir store attraksjoner for publikum. Både vinnerne og taperne blir dyrket fram i den tabloidiserte medieverdenen. Økt sportslig satsing fra klubbene skaper økte forventninger hos supporterne og kan dermed være en alternativ årsaksforklaring på hvorfor publikumsinteressen har økt i de aktuelle ligaene Satsing på lokale og unge spillere kan også være et aspekt som påvirker økt publikumsinteresse.

5. Konklusjon

Konkurransesituasjonen har økt i norsk toppfotball i perioden 2000-2009. I Premier League og Primera División har det på den andre siden vært en nedgang i konkurranse det siste tiåret.

Den økte konkurransen i norsk toppfotball kan tilskrives flere ulike faktorer. Økonomi, kultur - og ledelse, sportslige ferdigheter, tilfeldigheter (UO) og psykologiske mekanismer er forhold som har hatt innvirkning på resultatoppnåelsen til klubbene, men kultur - og ledelse, tilfeldigheter og psykologiske mekanismer blir vektlagt størst betydning for å forklare den økte konkurransen i Tippeligaen. I Premier League og Primera División er det økonomi og særlig konsentrasjon av pengestrømmene som påvirker resultatene og videre den reduserte konkurransesituasjonen.

Forholdet mellom utviklingen av konkurransesituasjonen, økt konkurranse, og utviklingen av publikumsoppslutningen, økt publikumsoppslutning, i Norge støtter innholdet i hypotesen om uncertainty of outcome, som går ut på at økt uforutsigbarhet om utfallet av resultater gir økt publikumsinteresse. Forholdet mellom utviklingen av konkurransesituasjonen, redusert konkurranse, og utviklingen av publikumsoppslutningen, økt publikumsoppslutning, i England støtter ikke innholdet i hypotesen om uncertainty of outcome. Forholdet mellom utviklingen av konkurransesituasjonen, redusert konkurranse, og utviklingen av publikumsoppslutningen, økt publikumsoppslutning, i Spania støtter heller ikke innholdet i hypotesen om uncertainty of outcome.

6. Avsluttende kommentarer

På bakgrunn av temaets omfang og undertegnedes ressurser var det i denne omgang kun mulig å gi en innføring i hvordan de aktuelle ligaene har utviklet seg det siste tiåret og hvilke mekanismer som har vært med på å påvirke denne utviklingen. Det finnes ingen fasitsvar på problemstillingene og det er fortsatt ingen entydig enighet blant sportsøkonomer og andre fotballforskere om hva som er rett og galt av ulike hypoteser og påstander. Jeg ber derfor leseren om å være oppmerksom på at store deler av oppgavens tekst er basert på undertegnedes antagelser, tanker og ideer.

7. Figurliste

Figur 1: Konkurransesituasjonen i Tippeligaen (2000-2009).....	21
Figur 2: Konkurransesituasjonen i Premier League (1999/2000-2008/2009).....	22
Figur 3: Konkurransesituasjon i Primera División (1999/2000-2008/2009).....	23
Figur 4: Interne og eksterne forhold som har påvirkning for resultatet.....	24
Figur 5: Publikumsoppslutning i Premier League 1999/2000-2008/2009.....	30
Figur 6: Publikumsoppslutning i Primera División 1999/2000-2008/2009.....	31
Figur 7: Publikumsoppslutning i Tippeligaen 2000-2009.....	32

8. Tabelliste

Tabell 1: Konkurransesituasjonen i Tippeligaen 2009.....	14
--	----

9. Litteraturliste

Barclays Premier League. Statistics.

<http://www.premierleague.com/page/Statistics/0,,12306,00.html> (Lest 05.04.2010)

Belsvik, Lasse Heggheim. 2005. *Spillerlogistikk og resultat i toppfotballen*.

Bachelorgradsoppgave, Høgskolen i Molde.

Downward, Paul og Alistair Dawson. 2000. *The Economics of Professional Team Sports*.

Routledge Taylor & Francis Group.

<http://books.google.no/books?id=djdCwXx5DoUC&pg=PA131&#> (Lastet ned 08.04.2010)

European Football Statistics. Attendances.

<http://www.european-football-statistics.co.uk/attn.htm> (Lest 27.03.2010)

Fort, Rodney D. 2006. *Sports Economics* 2. Utgave. Pearson Prentice Hall.

Fort, Rodney D og Joel Maxcy. 2003. *Competitive Balance in Sports Leagues: An Introduction*. <http://jse.sagepub.com/cgi/content/short/4/2/154> (Lastet ned 10.03.2010)

Gammelsæter, Hallgeir og Frode Ohr. 2002. *Kampen uten ball*, Abstrakt forlag.

Haugen, Kjetil Kåre. 2003. *Always change a winning team, Lectures notes in soccer economics*. <http://www.mfm.no/index.cfm/pageID/1803> (Lastet ned 17.03.2010)

Hervik, Arild, Kjetil Haugen, Frode Ohr og Nils Henrik Solum 2001. *Deregulering av fotballnæringen*. Økonomisk forum. <http://www.mfm.no/db/5/1765.pdf> (Lastet ned 01.03.2010)

Jacobsen, Dag Ingvar. 2005. *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* 2. utgave. Høyskoleforlaget.

Michie, Jonathan og Christine Oughton. 2004. *Competitive Balance in Football: Trends and Effects*. *The Sports Nexus. The Independent Voice of Sport*.

Soccerway. Primera División. <http://www.soccerway.com/national/spain/primera-division/archive/> (Lest 05.04.2010)

Soebbing, Brian P. 2008. *Competitive Balance and Attendance in Major League Baseball: An Empirical Test of the Uncertainty of Outcome Hypothesis*. *International Journal of Sport Finance*.

http://findarticles.com/p/articles/mi_7583/is_200805/ai_n32302687/?tag=content:collection (Lastet ned 03.04.2010)

Straffin, Philip D. 2004. *Game Theory and Strategy* 5. Utgave. The Mathematical Association of America.

<http://books.google.no/books?id=3TB3m3RvAlcC&pg=PR10&lpg=PR10&dq=straffin+1993&source=bl&ots=h#v=onepage&q=straffin%201993&f=false> (Lastet ned 28.03.2010)

VG Nett. Eliteguiden. <http://vglive.no/#eliteguiden=s-livetable-sid-540> (Lest 25.02.2010)

10. Vedlegg

Konkurransesituasjon i Tippeligaen 2000-2009

Tippeligaen 2009		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	30	90	30	69	441	3600
2.	Molde	30	84	30	56	784	2916
3.	Stabæk	30	78	30	53	625	2304
4.	Odd Grenland	30	72	30	46	676	1764
5.	Brann	30	66	30	44	484	1296
6.	Tromsø	30	60	30	40	400	900
7.	Vålerenga	30	54	30	40	196	576
8.	Sandefjord	30	48	30	40	64	324
9.	Start	30	42	30	40	4	144
10.	Viking	30	36	30	38	4	36
11.	Lillestrøm	30	30	30	37	49	0
12.	Strømsgodset	30	24	30	36	144	36
13.	Aalesund	30	18	30	36	324	144
14.	Fredrikstad	30	12	30	34	484	324
15.	Bodø/Glimt	30	6	30	28	484	576
16.	Lyn	30	0	30	16	256	900
					Sum:	180,63	528
							34,21 %

Tippeligaen 2008		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Stabæk	26	78	26	54	576	2704
2.	Fredrikstad	26	72	26	48	576	2116
3.	Tromsø	26	66	26	44	484	1600
4.	Bodø/Glimt	26	60	26	42	324	1156
5.	Rosenborg	26	54	26	39	225	784
6.	Viking	26	48	26	39	81	484
7.	Lyn	26	42	26	38	16	256
8.	Brann	26	36	26	33	9	100
9.	Molde	26	30	26	31	1	16
10.	Vålerenga	26	24	26	30	36	4
11.	Strømsgodset	26	18	26	29	121	64
12.	Lillestrøm	26	12	26	28	256	196
13.	Aalesund	26	6	26	25	361	400
14.	HamKam	26	0	26	21	441	676
					Sum:	134,88	406
							33,22 %

Tippeligaen 2007							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Brann	26	78	26	54	576	2704
2.	Stabæk	26	72	26	48	576	2116
3.	Viking	26	66	26	47	361	1600
4.	Lillestrøm	26	60	26	44	256	1156
5.	Rosenborg	26	54	26	41	169	784
6.	Tromsø	26	48	26	40	64	484
7.	Vålerenga	26	42	26	36	36	256
8.	Fredrikstad	26	36	26	36	0	100
9.	Lyn	26	30	26	34	16	16
10.	Strømsgodset	26	24	26	30	36	4
11.	Aalesund	26	18	26	30	144	64
12.	Odd Grenland	26	12	26	27	225	196
13.	Start	26	6	26	26	400	400
14.	Sandefjord	26	0	26	16	256	676
					Sum:	119,81	406
							29,51 %

Tippeligaen 2006							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	26	78	26	53	625	2704
2.	Brann	26	72	26	46	676	2116
3.	Vålerenga	26	66	26	44	484	1600
4.	Lillestrøm	26	60	26	44	256	1156
5.	Stabæk	26	54	26	39	225	784
6.	Start	26	48	26	37	121	484
7.	Lyn	26	42	26	35	49	256
8.	Fredrikstad	26	36	26	32	16	100
9.	Sandefjord	26	30	26	32	4	16
10.	Tromsø	26	24	26	29	25	4
11.	Viking	26	18	26	29	121	64
12.	Odd Grenland	26	12	26	29	289	196
13.	HamKam	26	6	26	28	484	400
14.	Molde	26	0	26	25	625	676
					Sum:	153,85	406
							37,89 %

Tippeligaen 2005							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Vålerenga	26	78	26	46	1024	2704
2.	Start	26	72	26	45	729	2116
3.	Lyn	26	66	26	44	484	1600
4.	Lillestrøm	26	60	26	42	324	1156
5.	Viking	26	54	26	41	169	784
6.	Brann	26	48	26	37	121	484
7.	Rosenborg	26	42	26	34	64	256
8.	Tromsø	26	36	26	34	4	100
9.	Odd Grenland	26	30	26	33	9	16
10.	HamKam	26	24	26	31	49	4
11.	Fredrikstad	26	18	26	31	169	64
12.	Molde	26	12	26	30	324	196
13.	Aalesund	26	6	26	27	441	400
14.	Bodø/Glimt	26	0	26	24	576	676
					Sum:	172,58	406
							42,51 %

Tippeligaen 2004							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	26	78	26	48	900	2704
2.	Vålerenga	26	72	26	48	576	2116
3.	Brann	26	66	26	40	676	1600
4.	Tromsø	26	60	26	40	400	1156
5.	HamKam	26	54	26	38	256	784
6.	Lyn	26	48	26	37	121	484
7.	Lillestrøm	26	42	26	35	49	256
8.	Odd Grenland	26	36	26	35	1	100
9.	Viking	26	30	26	33	9	16
10.	Fredrikstad	26	24	26	32	64	4
11.	Molde	26	18	26	31	169	64
12.	Bodø/Glimt	26	12	26	31	225	196
13.	Stabæk	26	6	26	27	441	400
14.	Sogndal	26	0	26	22	484	676
					Sum:	168,12	406
							41,41 %

Tippeligaen 2003							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	26	78	26	61	289	2704
2.	Bodø/Glimt	26	72	26	47	625	2116
3.	Stabæk	26	66	26	42	576	1600
4.	Odd Grenland	26	60	26	38	484	1156
5.	Viking	26	54	26	37	289	784
6.	Brann	26	48	26	37	121	484
7.	Lillestrøm	26	42	26	37	25	256
8.	Sogndal	26	36	26	35	1	100
9.	Molde	26	30	26	31	1	16
10.	Lyn	26	24	26	30	36	4
11.	Tromsø	26	18	26	29	121	64
12.	Vålerenga	26	12	26	28	256	196
13.	Aalesund	26	6	26	28	484	400
14.	Bryne	26	0	26	22	484	676
					Sum:	145,85	406
							35,92 %

Tippeligaen 2002							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	26	78	26	56	484	2704
2.	Molde	26	72	26	50	484	2116
3.	Lyn	26	66	26	47	361	1600
4.	Viking	26	60	26	44	256	1156
5.	Stabæk	26	54	26	42	144	784
6.	Odd Grenland	26	48	26	41	49	484
7.	Lillestrøm	26	42	26	36	36	256
8.	Vålerenga	26	36	26	33	9	100
9.	Bryne	26	30	26	31	1	16
10.	Bodø/Glimt	26	24	26	31	49	4
11.	Sogndal	26	18	26	30	144	64
12.	Brann	26	12	26	27	225	196
13.	Moss	26	6	26	24	324	400
14.	Start	26	0	26	11	121	676
					Sum:	103,35	406
							25,45 %

Tippeligaen 2001							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	26	78	26	57	441	2704
2.	Lillestrøm	26	72	26	56	256	2116
3.	Viking	26	66	26	49	289	1600
4.	Stabæk	26	60	26	45	225	1156
5.	Molde	26	54	26	44	100	784
6.	Odd Grenland	26	48	26	42	36	484
7.	Brann	26	42	26	41	1	256
8.	Sogndal	26	36	26	32	16	100
9.	Bodø/Glimt	26	30	26	29	1	16
10.	Moss	26	24	26	29	25	4
11.	Lyn	26	18	26	26	64	64
12.	Bryne	26	12	26	22	100	196
13.	Strømsgodset	26	6	26	19	169	400
14.	Tromsø	26	0	26	16	256	676
					Sum:	76,12	406
							18,75 %

Tippeligaen 2000							
		N	LCP_i	MCP	AP_i	$(LCP_i - AP_i)^2$	$(LCP_i - MCP)^2$
1.	Rosenborg	26	78	26	54	576	2704
2.	Brann	26	72	26	47	625	2116
3.	Viking	26	66	26	45	441	1600
4.	Tromsø	26	60	26	44	256	1156
5.	Stabæk	26	54	26	42	144	784
6.	Lillestrøm	26	48	26	40	64	484
7.	Molde	26	42	26	40	4	256
8.	Odd Grenland	26	36	26	38	4	100
9.	Moss	26	30	26	32	4	16
10.	Bodø/Glimt	26	24	26	28	16	4
11.	Bryne	26	18	26	27	81	64
12.	Vålerenga	26	12	26	24	144	196
13.	Start	26	6	26	21	225	400
14.	Haugesund	26	0	26	19	361	676
					Sum:	113,27	406
							27,90 %